

Έμφυτη η αγάπη μου για τη σύγχρονη τέχνη

ΔΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ: Από τα μάτια του καλλιτέχνη καταλαβαίνεις και το έργο του

Δύσκολα δίνει συνεντεύξεις. Προτιμά να μιλά με έργα, όχι λόγια. Αφορμή για μια κουβέντα με τον Κύπριο επιχειρηματία και συλλέκτη Δάκη Ιωάννου, ιδρυτή του Ιδρύματος ΔΕΣΤΕ μας έδωσε το ταξίδι του στην Κύπρο, για να παρευρεθεί στην τελετή τοποθέτησης του θεμελίου λίθου του Κέντρου Πληροφόρησης-Βιβλιοθήκη «Στέλιος Ιωάννου» στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Οι δημοσιογραφικές ερωτήσεις δεν τον γοητεύουν. Σε μια γωνιά, στην άκρη του μπαρ, ανάμεσα σε καλεσμένους και ποτά, αφέθηκε για λίγο στο ανοιχτό μαγνητόφωνο, για μια χαλαρή κουβέντα.

Ζει μέσα από τα έργα της συλλογής του και η συνέχεια της είναι η συνέχεια της ύπαρξής του. Δεν είναι μόνο ένας από τους ισχυρότερους Έλληνες επιχειρηματίες, αλλά και ένας από τους κορυφαίους συλλέκτες έργων μοντέρνας τέχνης στον κόσμο.

Με έντονη συγκίνηση μίλησε για τους γονείς του, εκ μέρους της οικογένειας των δωρητών στην εκδήλωση για τοποθέτηση του θεμελίου λίθου του Κέντρου Πληροφόρησης-Βιβλιοθήκη «Στέλιος Ιωάννου» που διοργάνωσε το Πανεπιστήμιο Κύπρου αρχές Φεβρουαρίου, στην παρουσία του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. «Ο θάνατος είναι το αποκορύφωμα της ζωής» είπε προσφωνώντας τους καλεσμένους στο αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου, για να συμπληρώσει πως «η ζωή είναι ένα πέρασμα και αυτό που μετρά είναι τι αφήνεις πίσω σου. Όμως, στη σημερινή εκδήλωση δε μιλάμε για θάνατο. Μι-

«Η τέχνη για μένα πάνω απ' όλα είναι πολυτέλεια. Γιατί δεν τη χρειαζόμαστε για να επιβιώσουμε. Τη χρειαζόμαστε μόνο ψυχικά. Γι' αυτό και βρίσκω τη λέξη πολύ ακριβή για να περιγράψει την έννοια της τέχνης»

λάμε για ζωή και μάθηση. Τα δύο αυτά κορυφαία ζητήματα βρίσκονται πάντα σε σχέση γόνιμης αμοιβαιότητας. Η ζωή παράγει μάθηση και η μάθηση επανέρχεται αναζωογονώντας και εμπλουτίζοντας τη ζωή. Επιπλέον επηρεάζουν, αν όχι καθορίζουν, την ανθρώπινη δημιουργικότητα, την ποιότητα ζωής, τον πολιτισμό, τις εμπειρίες μας και τον ίδιο τον πυρήνα του ανθρώπινου ήθους».

Η ζωή και η μάθηση αποτέλεσαν πρωταρχικό μέλημα για τους γονείς του, Στέλιο και Έλλη. «Για το σκοπό αυτό ίδρυσαν στη Λευκωσία δύο Ιδρύματα για ενήλικες με νοητική στένωση. Το 1983 το Ίδρυμα Χριστού Στέλιου Ιωάννου, ένα πρότυπο Κέντρο εκπαίδευσης, ειδικής αγωγής, δημιουργικής απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης καθώς και οικοτροφείο για ενήλικα άτομα με μέτρια και ελαφρά νοητική υστέρηση. Και το 2000, το Ίδρυμα Άγιος Χριστόφορος το οποίο προσφέρει φροντίδα, στέγη και άλλες ευκαιρίες και εξυπηρετήσεις σε ενήλικες με νοητική στένωση».

Το κοινωνικό τους έργο ξεπέρασε τη μικρή Κύπρο. «Στη σχέση αυτή της ζωής με τη μάθηση υπάγεται και η δωρεά, το 2007, προς το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης για την Ανέγερση του Νέου Ερευνητικού Κέντρου της Σχολής Κλασικών και Βυζαντινών Σπουδών, η οποία, αποδίδοντας την οφειλόμενη τιμή, φέρει το όνομα του πατέρα μας: Σχολή Στέλιου Ιωάννου. (The Stelios Ioannou school of classical & byzantine studies). Το έργο αυτό όχι μόνο ενίσχυσε την πανεπιστημιακή έρευνα αλλά στεγάσει σύγχρονους τέσσερα ερευνητικά Κέντρα με σπάνια αρχεία και πολύτιμες συλλογές».

Η ζωή και η μάθηση πρωταεύνουν και στη δωρεά για την ανέγερση του Κέντρου Πληροφόρησης - Βιβλιοθήκη Στέλιος Ιωάννου που μετά το θάνατο της μητέρας του, ολοκλήρωσε με την αδελφή του Σύλβια. «Πρόκειται για την υλοποίηση ενός οράματος στο οποίο πίστεψαν οι γονείς μας με στόχο την προαγωγή της γνώσης, της μάθησης, της συνεργασίας, της παιδείας και εντέλει, της ίδιας της ζωής. Η ζωή είναι ένα πέρασμα και αυτό που μετρά είναι τι αφήνεις πίσω σου».

Τι είναι για σας το κοινωνικό έργο, η φιλανθρωπία κάτι που μάθατε από τους γονείς σας, τον ρώτησα. «Οι γονείς μου έχουν αφήσει πολλά πίσω τους και είμαι περήφανος γι' αυτούς». Του επεσήμανα ότι και ο ίδιος ακολουθεί τον δικό τους δρόμο, αφήνοντας πολλά πίσω του. Γελώντας απάντησε με αφοπλιστική σαφήνεια «αυτό θα το κρίνουν οι επόμενοι».

Τα σχέδια του έργου εκπόνησε ο διεθνώς φημής αρχιτέκτονας Jean Nouvel, κατατάσσοντας την Κύπρο στον παγκόσμιο χάρτη της αρχιτεκτονικής. Το έργο του προσλαμβάνει τη μορφή ενός τεχνικού λόγου, ο οποίος επικαλύπτεται με έγχρωμη μεμβράνη

Τη σπάνια συλλογή που διαθέτει τη μοιράζεται με το ευρύ κοινό

ΗΣΥΛΛΟΓΗ του Δάκη Ιωάννου περιλαμβάνει έργα διεθνών δημιουργών επιδιώκοντας κυρίως να χαρτογραφήσει το πρόσωπο του 21ου αιώνα. «Πολύ μεγάλα λόγια» επισφραγίζει. Στο ερώτημα ποιο είναι το πρόσωπο του 21ου αιώνα, απαντά χαμογελώντας «κάτσε να μπει για καλά και μετά βλέπουμε, να μην βιαζόμαστε να το χαρακτηρίσουμε». Θεωρεί πως γεννιούνται μεγάλοι καλλιτέχνες τις μέρες μας και αυτό που κάνει ένα έργο να αντέξει στο χρόνο είναι η ποιότητά του. Τα μεγάλα έργα είναι αποτέλεσμα ψυχής, διερωτήθηκα, για να μου απαντήσει πως «όλα πρέπει να δουλεύουν και μυαλό και ψυχή και αισθητική για να γίνει ένα μεγάλο έργο που να καταλήξει αρετέυπο».

«Η συλλογή μου είχε πάντα δημόσιο χαρακτήρα. Δεν έχω έργα που κρατώ κρυφά»

Ο Δάκης Ιωάννου δεν κράτησε ποτέ τη σπάνια συλλογή του, η οποία για πολλούς κριτικούς θεωρείται μυθική, για τον εαυτό του. Δεκάδες εκθέσεις ανά τον κόσμο με εμπνευστή τον ίδιο έδωσαν την ευκαιρία στο ευρύ κοινό να γνωρίσει καλύτερα τον σύγχρονο πολιτισμό. «Ήθελα να αποκτήσω έργα για να μπορώ να τα εκθέτω μονίμως. Με άλλα λόγια, ίσως η διάθεση της ιδιοκτησίας

να μην ήταν τόσο έντονη μέσα μου, έχοντας υπόψη μου τη σχέση που με το ίδρυμα ΔΕΣΤΕ και πώς λειτουργούσα πριν. Η συλλογή μου είχε πάντα δημόσιο χαρακτήρα. Δεν έχω έργα που κρατώ κρυφά». Το Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ αποτέλεσε και αποτελεί πλέον ένα από τα σημαντικότερα δείγματα πολιτιστικής υποδομής στην Ελλάδα, το οποίο ίδρυσε, τρία χρόνια μετά την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, το 1983.

Πετυχημένος επιχειρηματίας, άνθρωπος με τη μεγαλύτερη επιρροή σε θέματα σύγχρονης τέχνης, μέλος σε διοικητικά συμβούλια μουσείων, απ' τους πρωτεργάτες του New

Museum που εγκαινιάσθηκε πρόσφατα στη Νέα Υόρκη, δημοφιλής και ανήσυχος πνεύμα, εκπλήσσει συνεχώς με τις εικαστικές του προτάσεις. «Ο ρόλος του New Museum είναι εντελώς παρεμβατικός. Δηλαδή, το πρόγραμμά του και οι εκθέσεις του ανταποκρίνονται στην καθημερινότητα και στα ζητήματα που είναι επίκαιρα. Μια έκθεση δεν προγραμματίζεται για τρία, τέσσερα ή πέντε χρόνια. Πιστεύω ότι είναι μια παρέμβαση στη σκηνή της σύγχρονης τέχνης στη Νέα Υόρκη» τονίζει.

Η ελληνικότητα δεν είναι μια έννοια που έχει τοπικό χαρακτήρα

Είχα διαβάσει πως ακόμη και πίσω από τον «καβούρι» των άπειρων disaster stories που έχει γράψει η οικονομική κρίση και η ανομβρία δημοσίων και ιδιωτικών έργων στην Ελλάδα στον κατασκευαστικό κλάδο, ο Δάκης Ιωάννου αναζητά τις φωτεινές πινελιές, που θα μεταδώσουν αέρα αισιοδοξίας και στις πιο δύσκολες στιγμές του επιχειρείν. Ίσως και από τους ελάχιστους που επειδή κατέχει την κουλτούρα της τέχνης, γίνεται δεκτικός σε ό, τι νεωτεριστικό και οι ιδέες του δεν περιορίζονται μόνο στα «στεγνά» λογιστικά νόμμερα των ισολογισμών. Προσπάθησα να μάθω πώς λειτουργεί, ποια η φιλοσοφία του, πώς γεννιέται μια καινούργια επιχειρηματική ιδέα. Η απάντησή του λιτή. «Δεν υπάρχει φιλοσοφία, υπάρχει ένας τρόπος ζωής ο οποίος μέρα με την ημέρα εξελίσσεται».

Η τέχνη βοηθά την επιχειρηματικότητα, συνεχίζω να ρωτώ. «Είναι όλα αλληλένδετα, δεν μπορείς να τα ξεχωρίσεις από την προσωπικότητα ενός ανθρώπου, αν αφαιρέσεις ένα στοιχείο γίνεται άλλος άνθρωπος» εξηγεί. Είναι δύσκολο για έναν επιχειρηματία η σημερινή οικονομική κατάσταση; «Τώρα είναι τραγική η κατάσταση». Σε τι μπορεί να ελπίζει κανείς, επιμένω να ρωτώ. «Μπας και βάλουν μυαλό οι Ελλαδίτες πολιτικοί». Ποια Κύπρο κοιτάλατε μαζί σας στην Ελλάδα; «Για μένα η ελληνικότητα δεν είναι μια έννοια που έχει τοπικό χαρακτήρα, οι Έλληνες ήταν από την Τραπεζούντα μέχρι τη Σικελία, μέχρι την Κύπρο, μέχρι τη Βόρεια Αφρική. Έλληνες είμαστε όλοι. Γιατί να πρέπει να ξεχωρίσεις την Κύπρο από την Ελλάδα; Εγώ δεν μπορώ

να την ξεχωρίσω». Αυτό που γίνεται ήταν προσδιορισμένο από την αρχή, υπήρχε δηλαδή ένα άστρο που ακολουθήσατε ή εξελίχθηκαν λίγο ως πολύ τυχαία τα πράγματα, διερωτώμαι. «Τον Θεό να ρωτήσετε» απαντά μονολογικά. Σε τι μπορεί να ελπίζει ένας νέος του σήμερα; «Σε καλούς πολιτικούς και μιλάω για την Ελλάδα». Αν οι Έλληνες πολιτικοί ήταν περισσότερο ευαίσθητοι με τα ζητήματα πολιτισμού και τέχνης, θα είχαμε οδηγηθεί στα σημερινά αδιέξοδα; «Δεν ξέρω. Αν ήταν καλύτεροι και πιο υπεύθυνοι οι Ελλαδίτες πολιτικοί δεν θα φτάναμε στο σήμερα» μου ομολογεί. Η τελευταία ερώτηση αφορούσε ένα δικό του στόχο. Γελώντας μου απάντησε «να τελειώσω αυτή τη συνέντευξη!»

σε αφηρημένη σύνθεση και με επιστήμας ένα εντυπωσιακό λευκό θόλο που υπερβαίνει ένα απλό μιμητισμό του φυσικού τοπίου. Όπως αναλύει ο Δάκης Ιωάννου «η αρχιτεκτονική μορφή του κτηρίου, θα δώσει μια φιλόξενη, εμπνευσμένη αλλά και ξεχωριστή στέγη στη γνώση. Μια στέγη αντίθετη της μόρφωσης που συγκεντρώνεται και παράγεται στο καταξιωμένο Πανεπιστήμιο Κύπρου». Δική του επιλογή και όρος ήταν ο συγκεκριμένος αρχιτέκτονας, διότι όπως εξηγεί «η αισθητική είναι πολύ σημαντική». Η αρχιτεκτονική είναι το πάθος του Δάκη Ιωάννου. Σπούδασε πολιτικός μηχανικός στο Πανεπιστήμιο Κορνέλ, πραγματοποιήσε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια στις Ηνωμένες Πολιτείες και ανακρίθηκε διδάκτορας αρχιτεκτονικής από το Πανεπιστήμιο της Ρώμης. «Δεν είναι μόνο

το πάθος μου, πιστεύω ότι είναι και ένα σημαντικό στοιχείο του πολιτισμού. Διότι μια πόλη αποτελείται από αρχιτεκτονήματα και αυτό την κάνει ωραία ή όχι. Σκεφτείτε την Αθήνα χωρίς Ακρόπολη». Πώς είναι να ζει κανείς ανάμεσα σε έργα τέχνης, τον ρώτησα. «Είναι τρόπος ζωής. Διερωτώμαι αν μπορεί να ζήσει κανείς χωρίς έργα τέχνης. Η αγάπη του για τη σύγχρονη τέχνη, όπως λέει, υπήρχε πάντα, είναι έμφυτη. Το ενδιαφέρον του ξεκινά απ' τα παιδικά χρόνια. Φοιτητής στη Νέα Υόρκη, τη δεκαετία του '60, γύριζε τις γκαλερί, έψαχνε, για να βρεθεί τυχαία σε μια έκθεση του Τζόσπερ Τζόουνς, μια εμπειρία που όπως λέει υπήρξε καθοριστική για τον ίδιο. Τι βλέπετε πρώτα σε έναν καλλιτέχνη; «Τα μάτια του. Από τα μάτια καταλαβαίνεις και το έργο». Κάποτε θεωρούσε τους συλλέκτες «παράσιτα της

τέχνης», γιατί νόμιζε πως ήταν άνθρωποι που αγόραζαν τρόπαια. «Πιστεύω ότι δεν είναι και τίποτα το ιδιαίτερο να έχεις λεφτά και να αγοράζεις έργα τέχνης. Έχεις λεφτά και αγοράζεις ένα Πικάσο. Και λοιπόν;» διερωτάται. Το 1985 όμως αναθεώρησε την άποψή του όταν αντίκρισε το έργο «One Ball Total Equilibrium Tapk» του Τζεφ Κουνς και γνώρισε τον καλλιτέχνη. «Τους είχα πει απλώς να μου κρατήσουν το έργο. Δυόμισι χιλιάδες δολάρια έκανε, αλλά δεν τα είχα δώσει να το αγοράσω. Ήθελα να γνωρίσω πρώτα τον καλλιτέχνη, να δω τι κάνει, πώς σκέφτεται και βλέπουμε. Γνώρισα τον Κουνς και αυτό ήταν. Άλλαξε η ζωή μου και η ιδέα που είχα για τους συλλέκτες». Έτσι ξεκίνησε να κτίζει σταδιακά τη δική του συλλογή, η οποία περιλαμβάνει έργα σημαντικών μορφών της παγκόσμιας σύγχρονης τέχνης. Τι είναι όμως

ΓΝΩΜΗ

Του Χρυσόστομου Περικλέους

Η έννοια της ανάληψης ευθύνης είναι άγνωστο φρούτο

ΜΕ ΟΛΗ την αγάπη και την προσήκουσα εκτίμηση, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν επεικώς απαράδεκτος στην οργίλη εκτός κειμένου αντίδρασή του στην ομιλία του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου κατά την τελευταία αποφοίτηση των μεταπτυχιακών φοιτητών. Η συγκεκριμένη αναφορά του Πρύτανη που εξόργισε τον Πρόεδρο: «Φρονώ πως ο λαός μας και οι επόμενες γενιές αξίζουν κάτι καλύτερο, αξίζουν περισσότερη δημοκρατία και περισσότερη λογοδοσία. Είναι μια μεγάλη ευκαιρία, μέσα από τη θλίψη και τα γεγονότα του καλοκαιριού, να στήσουμε κάτι εντελώς καινούργιο, πιο γιγής και πιο σύγχρονο». Ναι, υπάρχει το στοιχείο της κριτικής στα λε-

χθέντα του Πρύτανη. Μιας ευπρεπούς κριτικής στον χώρο της ελευθερίας του πνεύματος. Στον οποίο χώρο ασέβησε ο Πρόεδρος με την αδυναμία που επεδείξε στην αποδοχή της κριτικής σκέψης. Τα πράγματα γίνονται ακόμα χειρότερα για τον Πρόεδρο σε μια συνολική ανάγνωση της ομιλίας του Πρύτανη. Ο οποίος, απευθυνόμενος σε αποφοίτους μεταπτυχιακών σπουδών, σε πολίτες που έχουν ασκηθεί στη δοκιμασία της αμφισβήτησης μέσα από την επιστημονική έρευνα, στάθηκε στη σημασία της γνώσης και της καινοτομίας, υποδεικνύοντας πως οι δυο αυτές αρετές μιας σύγχρονης κοινωνίας κατακτώνται μέσα από τη δοκιμασία της κρι-

τικής αμφισβήτησης. «Αμφισβητήστε τα κατεστημένα, αμφισβητήστε τις προηγούμενες γενιές, αμφισβητήστε τους δασκάλους σας. Μέσα από την αμφισβήτηση προχωρά μια κοινωνία. Αλλάτε τον τόπο σας και γίνεται καταλύτης της αλλαγής». Όταν λοιπόν ο Πρύτανης καλεί τους αποφοίτους του Πανεπιστημίου να αμφισβητήσουν, μέσα από την κριτική σκέψη, και τους δασκάλους τους -άρα και τον ίδιο- θέτει το μέτρο της σύγχρονης ανοικτής δημοκρατίας σε μια κοινωνία διαρκούς αναζήτησης. Αυτή τη δημοκρατία έδειξε να αδυνατεί να αντιληφθεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Κι όταν, κλείνοντας την ομιλία του ο Πρύτα-

νης, καλεί τους αποφοίτους «να αξιοποιήσουν την επιστημονική (τους) κατάρτιση και τα εφόδια κριτικής σκέψης και διάλογου, με τα οποία (τους) έχει εξοπλίσει το Πανεπιστήμιο, ώστε επανένωση της πατρίδας μας να γίνει σύντομα πραγματικότητα», στέλνει ένα ισχυρό πολιτικό μήνυμα προς τον στόχο στον οποίο, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, ομνύει και ο Πρόεδρος. Και θα μπορούσε το προσκλητήριο αυτό του Πρύτανη -το σημείο επαφής, θα 'λεγε κανείς- να δώσει και το ερέθισμα για μια συναινετική παρέμβαση στην εκτός κειμένου εισαγωγή του Προέδρου αντί της οργίλης αντίδρασης στην κριτική. Κι ένα τελευταίο σχόλιο επί της ουσίας της κρι-

τικής του Πρύτανη, η οποία συνίσταται στην έννοια της λογοδοσίας. Με την οποία ο Πρύτανης είχε προφανώς κατά νου μια έννοια ευρύτερη από την τυπική λογοδοσία, που να περιλαμβάνει και την ανάληψη ευθύνης, αυτό που περιεκτικά νοείται με τον αγγλικό όρο accountability, ο οποίος δεν έχει αντίστοιχη μονολογική μεταφορά στην ελληνική. Ίσως επειδή η έννοια της ανάληψης ευθύνης είναι σπάνιο αν όχι άγνωστο φρούτο και στην ελλαδική και στην κυπριακή κοινωνία. Τα «γεγονότα του καλοκαιριού» έφεραν ξανά στο προσκήνιο το κενό αναφορικά με την ανάληψη ευθύνης, ένα κενό που αγχίζει ολόκληρο το πολιτικό σύστημα κι ολόκληρη την κοινωνία.